

Alicja Bałakier

Archiwum Literackie K. I. Gałczyńskiego

Biuletyn Polonistyczny 23/1-2 (75-76), 240-243

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Warto wreszcie wymienić dwa albumy z fotografiami członków rodziny Mickiewiczów i Goreckich, przyjaciół oraz postaci z okresu Wielkiej Emigracji.

Mgr Tadeusz Januszewski
kustosz Muzeum Literatury

ARCHIWUM LITERACKIE KONSTANTEGO ILDEFONSA GAŁCZYŃSKIEGO

W zbiorach Muzeum Literatury

W październiku 1978 r. Kira Gałczyńska przekazała do Muzeum Literatury spuściznę literacką swego ojca, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, i pamiątki po nim. Kilka lat wcześniej część archiwum złożyła w Muzeum żona poety, Natalia Gałczyńska; uzupełnione ostatnio przez córkę, archiwum to stoi w rzędzie najcenniejszych zbiorów współczesnych, jakie znajdują się w naszych zbiorach.

Muzeum przejęło wiele pamiątek, przedmiotów codziennego użytku i mebli, które znajdowały się w mieszkaniu Gałczyńskich, przy Alei Róż w Warszawie. Część z nich zostanie wkrótce zaprezentowana w stałej ekspozycji w leśniczówce Pranie, przygotowywanej przez Muzeum Literatury. Zachował się również księgozbiór, w którym wiele książek nosi ślady uważnej lektury poety; inne z kolei, ofiarowane przez przyjaciół, opatrzone są serdecznymi dedykacjami.

Główną część archiwum stanowią rękopisy, które obejmują niemal całą powojenną twórczość Gałczyńskiego. Wśród utworów literackich najwięcej jest wierszy (ok. 300 utworów z lat 1946-1953). Prócz czystopisów są tu bruliony, szkice, nie zrealizowane pomysły. Niezwykle ciekawa dokumentacja zachowała się np. przy "Wielkanocy Jana Sebastiana Bacha": jest to jeden z niewielu utworów, który powstawał wyjątkowo długo; zachowały się liczne jego wersje i wcześniejsze fragmenty, co pozwala prześledzić pracę Gałczyńskiego nad tym tekstem. Trudno

wymieniać tytuły wszystkich wierszy, które są w archiwum. Dość powiedzieć, że są w nim wspaniałe poematy "Niobe" i "Wit Stwosz", "Pieśni" czy tak znane utwory, jak "Notatki z nieudanych rekolekcji paryskich", "Zaczarowana dorożka", "Kronika olsztyńska", "Spotkanie z matką", "Kolczyki Izoldy" i wiele innych.

Z okresu współpracy Gałczyńskiego z "Przekrojem" zachowało się dużo tekstów najmniejszego teatrzyku świata - "Zielonej Gęsi" (438 kart), oraz część "Listów z fiołkiem" (104 karty). Teksty pisane dla kabaretu "Siedem kotów" reprezentowane są przez monologi estradowe, wiersze i piosenki.

Z twórczości dramatycznej Konstantego Ildefonsa, prócz drobniejszych utworów, zachował się pełny tekst sztuki "Babcia i wnuczek, czyli Noc cudów", obszerne fragmenty "Domu wypoczynkowego im. Adama Asnyka", fragmenty "Orfeusza w piekle". Mamy również rękopis sztuki, napisanej przez Gałczyńskiego wspólnie z Adamem Mauersbergerem, o Andrzeju Towiańskim, pt. "Noc mistrza Andrzeja".

Bogactwo twórczości Gałczyńskiego ukazują również utwory prozą. W naszych zbiorach znajduje się czystopis powieści "Stadnina im. Stan. Moniuszki, czyli cierpienia młodego emigranta" oraz trzy tomy drobniejszych utworów prozą.

Z dokonań poety jako tłumacza zachował się maszynopis z poprawkami "Snu nocy letniej" i rękopis "Burzy" Szekspira, fragmenty "Pieśni powszechnej" P. Nerudy i przekłady wierszy różnych poetów, głównie rosyjskich.

Kolejna część archiwum to korespondencja Gałczyńskiego i jego rodziny. Można tu wyróżnić listy i bruliony listów samego poety - jak w każdym prawie archiwum, jest ich niewiele. Najciekawszy blok to listy do redaktora "Przekroju", Mariana Eilego (11 listów z lat 1947-1953). Skromnie prezentuje się również fragment korespondencji do poety (133 listy) od różnych instytucji, przyjaciół i znajomych.

Prócz tego w korespondencji znajdują się listy wydawnictw, umowy wydawnicze i porozumienia z K.I. Gałczyńskim. Historyk literatury badając korespondencję z wydawnictwami może prześledzić, jakie utwory, na które Gałczyński podpisał umowę - powstały, a jakie - nigdy

nie wyszły ze sfery projektów.

Blok korespondencji rodziny poety obejmuje:

- listy różnych osób do Natalii Gałczyńskiej,
- listy, umowy wydawnictw i wytwórni filmowych (1954-1969) z Natalią i Kirą Gałczyńskimi jako spadkobierczyniami praw autorskich po K.I. Gałczyńskim,
- 123 listy z lat 1957-1967 ZAiKS-u i Agencji Autorskiej do Natalii i Kiry Gałczyńskich,
- umowy wydawnictw z Natalią Gałczyńską (1954-1958).

Korespondencja z wydawnictwami, ZAiKS-em i Agencją Autorską obejmuje przede wszystkim zawiadomienia o przedrukach utworów Gałczyńskiego, umowach licencyjnych z teatrami, przekazanych honorariach autorskich i rozliczeniach. Bardzo obszerna natomiast jest korespondencja Natalii: zachowały się 172 listy od różnych osób z lat 1947-1976. Wśród listów wiele jest telegramów kondolencyjnych nadsyłanych po śmierci poety, a główny trzon korespondencji dotyczy czasów późniejszych i z Gałczyńskim nie jest związany bezpośrednio.

W prezentowanym archiwum znajdują się ponadto dokumenty personalne poety: świadectwo urodzenia, odpisy aktu małżeństwa, świadectwo zgonu, legitymacje prasowe i związkowe, odznaczenia, dokumenty mieszkaniowe. Mamy też wiele dokumentów Natalii i Kiry Gałczyńskich, a także świadectwo śmierci ojca poety - Konstantego Gałczyńskiego, i liczne dokumenty matki - Wandy z Łopuszyńskich Gałczyńskiej. Część dokumentarną archiwum uzupełniają notesy i kalendarze z notatkami o terminach spotkań, wizyt, różnego rodzaju rachunki i kwity, które mówią o dniu codziennym Gałczyńskiego.

Na szczególną uwagę zasługuje zbiór fotografii z lat 1905-1974. W Muzeum znajduje się ich 300, a przedstawiają nie tylko samego poetę - od najwcześniejszego dzieciństwa po lata ostatnie - ale i jego rodziców, najbliższą rodzinę, przyjaciół i znajomych, upamiętniają miejsca, w których przebywał (np. leśniczówkę Pranie), jego warszawskie mieszkanie, dokumentują inscenizacje teatralne jego utworów, sesje naukowe, szczecińskie festiwale poezji itp. Archiwum uzupełniają druki, zaproszenia na imprezy kulturalne, a także wycinki z prasy, uzupełnia-

ne systematycznie przez Muzeum.

Wszystkie materiały zgromadzone w archiwum Gałczyńskiego są obecnie szczegółowo opracowywane. Uporządkowanie spuścizny poety, zwłaszcza w części literackiej, nastrocza wiele trudności: autor "Niobe" do swych rękopisów żadnej wagi nie przywiązywał, często na kartach verso jakiegoś utworu znajdują się fragmenty innych utworów, które tworzą prawdziwą mozaikę wszystkich gatunków twórczości mistrza Ildefonsa. Przedrzeć się przez ten gąszcz - oto dodatkowy trud, który przy tym archiwum trzeba podjąć.

Obowiązkiem Muzeum, wynikającym z przejęcia tak bogatej spuścizny literackiej, jest gromadzenie wszelkich materiałów o poecie i tekstów jego pióra. Kompletujemy pełną dokumentację dotyczącą twórczości, kontaktów literackich i biografii Gałczyńskiego. Wiele rękopisów poety jest jeszcze w rękach prywatnych. Do niektórych adresatów już dotarliśmy: posiadamy np. listy poety do "króla Wałbrzycha", Władysława Sidorowskiego, i listy do Kazimierza Rudzkiego (z lat 1951-1953), ówczesnego dyrektora teatru "Syrena". Ta korespondencja obejmuje również teksty estradowe i piosenki, które poeta pisał dla "Syreny". Wreszcie - wszelkie materiały, jakie znajdują się w innych instytucjach i miastach, mikrofilmujemy lub wykonujemy z nich odbitki kserograficzne.

Opracowała
mgr Alicja Bałakier

Z PRAC TOWARZYSTW NAUKOWYCH

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ W BYDGOSKIM TOWARZYSTWIE NAUKOWYM

Myśl, aby ośrodkiem badań nad literaturą regionalną i nad twórczością pisarzy związanych z Bydgoszczą stała się Komisja Języka i Lite-